

Öğretmen Rollerini ve Öğrenci Etkililiği Bakımından Türk Dili ve Edebiyatı Eğitiminde Metin Çözümleme Süreci*

DOI NO: 10.5578/JSS.34231

Ali GÖÇER¹

Geliş Tarihi: 23.11.2015

Kabul Tarihi: 10.11.2016

Özet

Bu çalışmanın temel amacı, liselerde verilen Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin öğrenci merkezli eğitim ortamlarında yürütülmesinin önemini vurgulamaktır. Bu amaçla, çalışmada ortaöğretim kurumlarında verilen Türk Dili ve Edebiyatı öğretiminin, programların felsefesi doğrultusunda tasarlanarak yürütülmesinin önem ve gereği ele alınmıştır. Çalışmada literatür taraması yapılarak konu ile ilgili bilgilerin uygulanabilirliğini sağlayacak açıklamalara yer verilmiştir. Bu çerçevede öğretmenlerin Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde gerçekleştirdikleri metin çözümleme çalışmaları sürecinde takip etmeleri gereken yöntem ve tekniklere değinilmiştir. Öğretmenlerin metin çözümleme çalışmaları çerçevesinde öğrenci kazanımlarının sağlanmasında etkinliklerde işlenen metnin bağlamından hareket etmelerinin ve öğrencileri tartışma ortamına çekerek süreçte etkin tutmalarının önemi üzerinde durulmuştur. Sonuç olarak, metnin çözümlemelerinde öğrencilerin tartışmalara etkin katılmaları, bütüncü etkinliklerle ve yeniden yaratım çalışmalarıyla özgün düşünceler üretmelerine imkân verilmesinin gereği vurgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Türk Dili ve Edebiyatı Dersi, Metin Çözümleme Süreci, Katılımcı Öğrenci, Rehber Öğretmen, Eğitim ve Öğrenme.

The Text Analysis Process in Turkish Language and Literature Education in Terms of Roles of Teachers and Students Efficiency

Abstract

The main purpose of the study to emphasize the importance of student-centered learning environment in the course of execution the Turkish language and literature education in high schools. For this purpose, in this study focused on the

---

* Bu çalışma, 01-03 Ekim 2015 tarihlerinde İstanbul Ü. Hasan Âli Yücel Eğitim Fakültesi'nde düzenlenen 8. Uluslararası Türkçenin Eğitimi Öğretimi Kurultayı'nda sunulan bildiri temel alınarak oluşturulmuştur.

¹ Doç. Dr., Erciyes Üniversitesi, e-posta: gocer@erciyes.edu.tr

execution of the programs designed in line with the philosophy of the Turkish language and literature teaching in secondary schools be given. In this study, the explanation is given to ensure the applicability of the relevant information by literature. In this context it has been indicated teaching methods Turkish Language and Literature teachers are required to follow the process of textual analysis and technical studies. It has focus on the importance of analysis studies of teachers in the text frame for the provision of student achievements, focus in the context of the text of analyzes and being effective of students pulling the debate in the process. As a result, it was emphasized the importance of students' active participation in discussions of the text analyzes. Again, it should be given the opportunity to produce original ideas of complementary events and re-creation work is emphasized.

Keywords: *Turkish Language and Literature lessons, text analyzes process, participating students, guidance teachers, teaching and learning.*

1. Giriş

Nitelikli öğretmen denildiği zaman, öğretmenin sınıf içinde ve dışında bir organizatör olarak rolleri, öğrenme/öğreşme² ortamlarını tasarlayarak etkili ve dinamik uygulamalar gerçekleştirebilme yeterlikleri akla gelir. Günümüzde lider öğretmenin temel nitelikleri mesleğinin gerektirdiği donanımı simgeleyen yeterlikler akla gelmektedir. Donanımlı öğretmen, mesleğini anlamına ve amacına uygun bir şekilde yürütme amacını taşıyan ve hedef kitlesini hangi açılardan donanımlı kılacağı konusunda bilinçli olan öğretmendir.

Bursalıoğlu'na (1994) göre, öğretmenlerin çevrede ve okulda rolleri vardır. Öğretmenlerin okuldaki rollerinin en önemlisi bilgi paylaşımının ortamlarını oluşturmaktır. Böylece öğrencilerinde toplumca değer verilen değişimleri meydana getirir (s. 42). Öğretmenler öğrencileriyle gerçekleştirdikleri bilgi paylaşımlarıyla daha da önemlisi yaptıkları rehberlik ve yönlendirmelerle öğrencilerinin bilgiye bizzat ulaşmalarını, ulaştıkları bilgilerin davranışa dönüştürülmesi ve beceri olarak sergilemelerinin ortamlarını oluşturma işlevini yerine getirmiş olmaktadır. Bu bir bakıma öğrencilerin içinde yaşadıkları toplumun ve çağın gerektirdiği becerileri kazandırmaktır. Bu tür bir eğitimi verebilecek öğretmenin her şeyden önce kendisinin gelişim ve değişim döngüsü içerisinde kendini yenileyen bir yapıda olması gerekir.

Eğitim süreçlerinde gerçekleştirilen etkinliklerle bireyin gerçek yaşama hazırlanması hedeflenir. Bu süreçte birey yeni bilgi ve beceriler kazanırken duygu, düşünce, algı, bilgi vb. açılardan değişim/dönüşüm yaşar, sahip olduğu bakış açısının sunduğu imkânlar ölçüsünde yaşantılar geçirir,

---

² Öğreşme, öğretmenin öğretmesinden çok öğrencinin öğrenmesini temele alan fakat öğretmenin de öğrenen ortağı olduğu, öğretmenin öğrencilerle birlikte karşılıklı etkileşime dayalı yürütüp gerçekleştirdiği eğitim sürecidir.

tecrübe kazanır. Eğitimin işlevini yerine getirmesinin en önemli göstergesi, bireyin gelişim ve değişim döngüsü içinde yer alabilmesidir. Bu döngü içerisinde dinamik bir konumda yer alan birey, bir yandan sahip olduğu bilgi ve birikimi artırırken bir yandan da bakış açısında kazandığı değişim/genişlemenin sağladığı fırsatlar doğrultusunda yaşam kalitesini artırır.

Eğitimle bireyin ait olduğu toplumun dinamiklerine yabancılaşmadan, kazandırılması hedeflenen üst düzey dilsel, zihinsel, duyuşsal ve sosyal becerilerin kazandırılması, verilecek edebiyat eğitimi ile mümkün olabilir. Çözümlemeleri yapılan edebiyat metinleri, ortaöğretim öğrencilerine dil bilgilerini kavratma ve dil becerilerini kullanma yeterlikleri kazandırma yanında evrensel değerlerle birlikte içinde yaşadığı toplum değerlerine de duyarlı davranabilecek bir anlayışla yetiştirilmesine zemin olabilecek içerik ve yeterlidir. Yeter ki, çözümlemesi yapılacak metinlerin seçimi bilinçli yapılsın ve eğitim etkinlikleriyle metin çözümlemeleri yapacak Türkçe ve Edebiyat öğretmenleri, ders işleyiş tasarımlarını iyi kurgulayabilsin.

Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde öğrenci merkezli eğitim etkinlikleriyle öğrencilerin bilgi sahibi olmaları yanında bilgiyi beceriye dönüştürebilen bireyler olarak yetiştirilmesi hedeflenmelidir. Kısacası öğrencilerin;

- İdeal davranış örnekleri sergileyebilmeleri için ahlakî ve felsefi boyutlarda düşünebilen,
- Edindiği, öğrendiği bilgiyi özümseyerek dönüştürebilen, beceri olarak sergileyebilen,
- Soran, sorgulayan, eleştiren, öz eleştiri yapabilen, özgür davranabilen,
- İnsanı seven, her insana değer veren, hoşgörü sahibi, diğer insanlarla iyi iletişim kurabilen bireyler olarak yetiştirilmesi gerekir. Bu ve benzer yeterliklerle donanımlı bireyler yetiştirilmesi için Türkçe ve Edebiyat derslerinde metin işleme ve çözümleme süreçlerine tüm öğrencilerin aktif katılımlarının sağlanması gerekir.

Edebiyat dünyasına yolculuk yapan herkesin ilk karşılaştığı birikim edebî metinlerdir. Yazar ve okur arasındaki ilişki ‘metin’ üzerinden kurulup sürdürülmektedir. Bu bakımdan Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı’nda, metinleri anlama, çözümleme, değerlendirme ve bunlardan yola çıkarak yeni ürünler ortaya koymayı esas alan ‘metin merkezli’ bir yaklaşım benimsenmiştir (MEB, 2015: 1).

Bireylerin dili işlevsel kullanabilmeleri için okullarda dil öğretiminin ilk aşamasından itibaren doğal iletişim ortamları hazırlanmalıdır. Dil yaşam içinde öğrenilir, bu nedenle kurumsal dil öğretim ortamları olarak okullarda

da yaşamı derse taşıyacak araçlara gereksinim vardır. Öğrencilerin günlük yaşamlarını sürdürürken karşılaştıkları ve kullandıkları özgün metinler yaşamı okula taşıyabilecek en önemli araçlardır. Öğrencilerin metinleri anlayabilmeleri, metin üretebilmeleri ve doğru iletişimde bulunabilmeleri ve gerekli donanımı edinmeleri için iyi metin örnekleriyle karşılaştırılmalarına bağlıdır (Dilidüzgün, 2014: 106).

Öğrencilerin birey olma nitelikleriyle yaşama hazırlanmaları için ortaöğretim 9-12. sınıflar Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretim programında birtakım üst düzey becerilerin kazandırılması hedeflenmiştir. Daha da önemlisi metin çözümlemeleri sırasında yapılacak çalışmalarla kazandırılacak yeterlikler 'kazanım' ifadeleriyle belirtilmiştir.

Aşağıda 9-12. sınıflar Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım dersi öğretim programlarında yer verilen beceriler yer almaktadır (MEB, 2011_a: 121-123; MEB, 2011_b: 114-116): 'Eleştirel düşünme, yaratıcı düşünme, iletişim becerisi, araştırma becerisi, problem çözme becerisi, karar verme becerisi, bilgi teknolojilerini kullanma becerisi, Türkçeyi doğru ve etkili kullanma becerisi, sanat eserinden zevk alma.' Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi dersleri çerçevesinde öğrencilerin bilgi birikimleri bakımından zenginleştirilmesinden çok bu üst düzey becerilerin kazandırılıp geliştirilmesine zemin olacak etkinliklerin tasarlanmasına ve gerçekleştirilmesine önem vermek gerekir. Bu öğrencilere üst düzey becerilerin kazandırılarak daha donanımlı hâle getirilmesinde edebiyat eğitiminin önemi ve işlevi büyüktür (Göçer, 2015, s. 795).

Öğretmenlerin ellerinde böyle ayrıntılı bir yol haritası varken neden istenilen sonuçlara ulaşılamamakta; öğrenciler üst düzey dilsel, zihinsel, kişisel ve sosyal becerileri kazanarak olması gereken yeterliklerle gerçek yaşama hazırlanamamaktadır? Bu sorunun cevabı genelde öğretmen rollerinde özeldir de öğretmenlerin derslerinde kullandığı yöntemlerde gizlidir. Bu sorunun ortadan kaldırılması için derslerini öğrencilerini ön planda tutarak tasarlayan, öğrencilerin aktif katılımlarının sağlandığı etkileşimli öğreşme süreçlerinde öğrenim fırsatı sunan yöntemleri işe koşan lider öğretmen profiline ihtiyaç vardır.

2. Çalışmanın Amacı

Çalışmanın temel amacı, edebiyat eğitiminde metin işleme sürecinin Türk Dili ve Edebiyatı dersinin öğretim programı doğrultusunda yürütülmesinin önemine dikkatleri çekmektir. Bu çerçevede metin çözümleme çalışmalarında öğretmen rehberliğine dayalı ve öğrenci merkezli metin çözümleme çalışmalarının yürütülmesine yönelik açıklamalarla Türk Dili ve Edebiyatı derslerinin verimliliğinin nasıl artırılabilirliğinin tartışılması amaçlanmaktadır.

3. Kuramsal Alt Yapı

Dil eğitiminde temel araç olarak kullanılan edebiyat metinleri bir dilin niteliklerinin, inceliklerinin ve imkânlarının sergilenip ortaya konulduğu önemli bir zemindir. Dil, edebiyat ürünleri, edebiyatın önemli bir imkân olarak yazarlara sunduğu edebî türlerin seçenekleri aracılığıyla kendini gösterme şansını yakalar. Bu açıdan edebiyat dilin gelişip serpilme alanıdır. Dil de sunduğu imkânlarla edebiyat ürünlerinin okurlara cazip bir şekilde sunulmasını sağlaması açısından etkili ve vazgeçilmez bir araçtır. Kısaca söylemek gerekirse dil, edebiyat için önemli bir araç, edebiyat da dilin imkânlarının gösterildiği vazgeçilmez bir sahadır. Şu hâlde, dil ile edebiyat birbirini bütünüleyen ayrılmaz bir ikili, iç içe geçmiş bir bütündür.

Bugüne kadar ortaöğretim kurumlarında dil ve edebiyat eğitimi; Dil ve Anlatım, Türk Edebiyatı, Türkçe, Metin Bilgisi, Kompozisyon gibi temel ve seçmeli derslerle verilmiştir. Polat'a (2006) göre, dil ve edebiyat eğitimi birbirlerine bağlı, birbirlerini tamamlayan ve bu nedenle de sürekli etkileşim içinde olan iki alandır (s. 18). MEB yetkilileri bu durumu göz önünde bulundurmuş olmalı ki 2015-2016 eğitim ve öğretim yılından itibaren liselerde dil ve edebiyat eğitimi, Dil ve Anlatım dersi ile Türk Edebiyatı dersi öğretim programlarının birleştirilmesiyle yeni Türk Dili ve Edebiyatı öğretim programı hazırlanmış ve liselerde Türk Dili ve Edebiyatı, adı altında tek ders olarak verilmesi planlanmıştır.

Türkçe/Türk Dili ve Edebiyatı dersleri bir bilgi dersi olmaktan çok ifade ve beceri dersidir. Bu derslerde gerçekleştirilen etkinliklerde temel amaç, -dersin öğretim programı doğrultusunda- ders kitapları ve yardımcı materyaller kullanılarak öğrencilerin buldukları sınıf seviyesine ait kazanımlara sahip olmalarını sağlamaktır. Ortaöğretim kurumlarında öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı konularına yönelik belirlenen kazanımlara sahip olabilmeleri için, metin çözümleme etkinliklerinin öğrenen merkezli yürütülmesi gerekmektedir. Bu çerçevede dil bilgisi konu, kavram ve kurallarını kavratılmasında; okuma, yazma ve sözlü iletişim becerilerinin geliştirilmesinde metin temelli ve öğrencilerin etkin katılımlarının sağlandığı öğrenen merkezli öğreşme ve öğrenme süreçlerinin uygulamaya konulması gerekmektedir. Bu süreçte öğrencilerin, soru sorma, sorgulama, yorumlama, metinle ilgili tartışmalara katılma vb. rolleriyle öne çıkması; metin çözümleme etkinliklerinde metni anlayarak çıkarımlarda bulunması, metni anlamlandırarak yeni düşünceler üretmesi amaçlanmalıdır.

4. Yöntem

Bu çalışma, Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde hem dersin öğretim programları hem de ilgili alanyazında yapılan çalışmalar doğrultusunda metin

çözümleme çalışmalarının nasıl yapılacağına dair açıklamaların ortaya konulduğu bir derleme çalışmasıdır.

5. Durum, Tartışma, Sonuç ve Öneriler

5.1. Uygulama ile İlgili Genel Görünüm

Türk Edebiyatı dersi öğretim programında öğrenme-öğretme süreci; Hazırlık, Çözümleme/İnceleme, Anlama-Yorumlama, Değerlendirme aşamaları (MEB, 2011_a: 117) ile Dil ve Anlatım dersi öğretim programında öğrenme-öğretme süreci ise; Hazırlık, İnceleme-Uygulama, Anlama-Yorumlama, Değerlendirme aşamaları ile gerçekleştirileceği (MEB, 2011_b: 111) belirtilmişti. Türk Edebiyatı ile Dil ve Anlatım dersi öğretim programları birleştirilerek Türk Dili ve Edebiyatı öğretim programı hazırlanmıştır (MEB, 2015).

Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde ders işleme veya metin çözümleme sürecine yönelik şu aşamalardan söz edilmektedir (MEB, 2015: 14-17³):

Ünite başında yapılacak çalışmalar: Her ünite başında ele alınan metin türünün özellikleri, yapı unsurları, tarihî gelişimi vb. hakkında bilgi verilir.

Metin üzerinde yapılacak çalışmalar: Metin üzerinde *hazırlık, anlama ve çözümleme, eleştirel okuma* çalışmaları yapılır.

A. Hazırlık: İşlenecek metne dikkat çekmek, okuma çalışmalarıyla ulaşılabilecek bilgi ve becerilere yönelik olarak öğrencilerde bir beklenti ve merak oluşturmak amacıyla kısa bir çalışma planlanır ve uygulanır.

B. Metni Anlama ve Çözümleme: İncelenen metinler üzerinde ‘Metni Anlama ve Çözümleme’ kazanımlarına yönelik çalışmalar yapılır. Metnin öğrenciler ve/veya öğretmen tarafından okunması, metinde öğrencilerin ilk kez karşılaştıkları, anlamını bağlamdan çıkarmakta zorlandıkları söz ve sözcük grupları üzerinde etkinlik gerçekleştirilir.

Daha sonra metnin anlamını (metindeki duygu, düşünce, bilgi, olay, durumlar, kişiler, mekânlar vb.) kavratmaya yönelik çalışmalar yapılır. Bu çalışmalarda (*öğrenci merkezli eğitimin bir gereği olarak öğrencilerin metne yoğunlaşmalarını ve derse aktif katılımlarını sağlamak için*) daha çok *soru-cevap tekniği* kullanılır.

Bu aşamada incelenecek metni çözümlmeye yardımcı olacak bilgiler (dönem özellikleri, akımlar, yazar/şair, anlatım teknikleri, edebî sanatlar, ahenk unsurları vb.) verilir. (*Metni çözümlmeye yardımcı olacak bilgiler verilirken doğrudan anlatım yerine üzerinde durulan dönemin özellikleri, akım özelliği, yazar/şairin diğer çalışmaları, anlatım teknikleri, edebî sanatlar, ahenk unsurları vb. üzerinde öğrencilerin dikkatleri çekilir ve ön*

³ Programdan alınan bu kısımda uygulamalara yönelik parantez içinde ve italik olarak verilen açıklamalar yazar tarafından yapılmıştır.

bilgiler harekete geçirilerek tartışma yapılır. Bu yolla öğrencilerin bilgiyi zihinlerinde yapılandırarak kavramaları ve ilerleyen süreçte kullanmalarının alt yapısı oluşturulmuş olur.) Burada verilen bilgiler ünite başında verilen genel bilgilerden farklı olarak incelenecek metne özgü bilgiler olmalıdır.

Okunan metin, ünite başında ve bu aşamada verilen bilgiler (ve kazandırılması hedeflenen kazanımlar) doğrultusunda çözümlenir. Örneğin incelenen şiir; kullanılan mazmunlar, edebî sanatlar, nazım türü, ahenk unsurları vb. açısından değerlendirilir.

C. Eleştirel Okuma: Bu aşamada incelenen metin, ilgili “Eleştirel Okuma” kazanımlarına yönelik olarak edebî nitelikler, iletiler, kültürel değerler, düşüncelerdeki tutarlılık, başka metinlerle ilişkiler vb. açısından değerlendirilir.

D. Dil Bilgisi: Dokuz ve onuncu sınıfta dil bilgisi konuları ünitelerde belirtilen sıralamaya uygun biçimde, metinlerle ilişki kurularak ve metnin anlamını oluşturan, etkileyen, destekleyen yönleri öne çıkarılarak işlenir. Bir ünite de incelenen metinlerin dil bilgisindeki tüm konuları örneklendirmeye yetmediği durumlarda ek olarak başka kısa metinler kullanılabilir.

On bir ve on ikinci sınıfta incelenen metinler bir bütün olarak dil özellikleri bakımından değerlendirilir. Burada amaç ele alınan metindeki bütün dil özelliklerini incelemek değil, metnin yapısını ve anlamını etkileyen önemli dil özelliklerini vurgulamaktır. Örneğin bir hikâyede birleşik kiplerin, bir makalede edilgen çatılı fiillerin, bir romanda söz ve düşünce aktarımında kullanılan dil yapılarının metnin anlamına etkisi değerlendirilir. Aynı metinde birden fazla dil yapısının etkisi bir arada değerlendirilebilir. Dil bilgisi çalışmaları 9 ve 10. sınıfta belirlenen ünitelerde; 11 ve 12. sınıflarda ise her ünite de bir metin üzerinde yapılır.

E. Yazma Çalışmaları: Yazma çalışmaları; ‘Yazma Tür ve Tekniklerini Tanıma’, ‘Yazma Sürecini Uygulama’ şeklinde iki aşamada gerçekleştirilir. Yazma çalışmalarında her kazanım için ayrı etkinliklerin yapılması yerine, ünitelerde verilen açıklamalar doğrultusunda her öğrencinin metin üretmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. (Çözümlenen her metin üzerinde yapılan tartışma, tartışma sürecinde vurgusu yapıp dikkat çekilerek öğrencilere kazandırılan yeni sözcük ve söz grupları, tür özellikleri, cümle kurguları, anlatım teknikleri vb. bilgilerin beceriye dönüştürülmesi için yeniden yaratım çalışması yaptırılmalıdır. Yeniden yaratım çalışmalarında öğrencilerin çözümlenen metin üzerinde vurgusu yapılan sözcük seçimi, cümle kurgusu, paragraflar arası geçişler, anlam bütünlüğü vb. açılardan yazar veya şaire öykünmesinin / özenmesinin / örnek almasının yararları açıklanabilir.)

1. **Yazma Tür ve Tekniklerini Tanıma:** Yazma çalışmaları okuma çalışmalarıyla paralel biçimde yürütülmektedir. Ünitelerde metin türüne özgü

yapı unsurları, anlatım biçimleri, teknikleri vb. hakkındaki bilgiler ve örnekler çoğunlukla okuma çalışmalarında verilmektedir. Bu nedenle yazma çalışmaları, bu bilgilerle ilişki kurularak ve üniteye belirtilen açıklamalar doğrultusunda yapılır. Okuma çalışmalarında tartışma metni, araştırmaya dayalı metin, öz geçmiş ve senaryoda taslak öykü (sinopsis) türlerine ilişkin açıklama ve örnekler yer almamıştır. Bu türlere ilişkin bilgiler ve örnekler yazma çalışmalarında sunulur.

2. Yazma Sürecini Uygulama: Yazma çalışmaları ünitelerde verilen açıklamalar doğrultusunda yazma sürecinin aşamaları uygulanarak gerçekleştirilir. Bu aşamaların ayrıntıları ve metin türüne göre uygulama farklılıkları ünitelerde (programda) verilmiştir. Aşamalar uygulanırken öğrencilerin dikkat edeceği hususlar açıklanır. Öğretmen, aşamaların uygulanmasında öğrencilere rehberlik eder. Temelde okuma çalışmaları içinde gerçekleştirilen dil bilgisi öğretimi yazma çalışmalarındaki uygulamalarla geliştirilir.

F. Sözlü İletişim Çalışmaları: Sözlü iletişim çalışmaları; ‘Sözlü İletişim Tür ve Tekniklerini Tanıma’, ‘Sözlü İletişim Uygulamaları’ şeklinde iki aşamada gerçekleştirilir.

1. Sözlü İletişim Tür ve Tekniklerini Tanıma: Ünitelerdeki sözlü iletişim tür ve tekniklerine dair tanıtıcı bilgiler verilir, gerekli görüldüğünde konuyla ilgili örnek video ve uygulamalardan yararlanılarak öğrencilerin konuşma ve dinleme tekniklerini kavramaları sağlanır.

2. Sözlü İletişim Uygulamaları: Ünitelerdeki sözlü iletişim çalışmalarına ait açıklamalar dikkate alınarak konuşma ve dinleme uygulamaları aşamalı biçimde gerçekleştirilir. Her ünitenin başında, yapılacak sözlü iletişim çalışmaları planlanır, her öğrencinin bir dönemde en az bir sözlü iletişim uygulamasına katılması sağlanır.

G. Ölçme ve Değerlendirme Çalışmaları: Türk Dili ve Edebiyatı dersinde öğrencilere Türk edebiyatına ve türlere ait bilgiler verilmekte; okuma, yazma ve sözlü iletişim becerileri kazandırılmaya çalışılmaktadır. Yapılan çalışmalar sırasında öğrencilerin istenilen bilgi ve becerilere sahip olup olmadıklarının ya da ne ölçüde sahip olduklarının tespit edilmesi gerekmektedir. Bu noktada öğrenmenin ayrılmaz bir parçası olan ölçme ve değerlendirme uygulamalarından yararlanılmalıdır.

Türk Dili ve Edebiyatı Öğretim Programı; ölçme ve değerlendirmede öğrencilerin bilgileri ezberlemesini değil beceriye dönüştürmesini, değerlendirmede öğrenme süreçlerinin dikkate alınmasını, not vermenin yanı sıra etkili ve zamanında geri bildirim ağırlık verilmesini hedeflemektedir.

Türk Dili ve Edebiyatı dersinde, eğitim-öğretim süreçlerinde üç tür ölçme ve değerlendirme yapılır: tanılayıcı, biçimlendirici ve düzey belirleyici değerlendirme.

Tanılayıcı değerlendirilmede, öğrencilerin hedeflenen becerileri kazanmak için ön koşul niteliğindeki bilgi ve becerilere ne düzeyde sahip olduğu belirlenir. Elde edilen bilgiler öğrenme-öğretme sürecini planlamada kullanılır. Tanılayıcı değerlendirilme ‘Okuma Çalışmaları’nda ‘Hazırlık’, ‘Yazma Çalışmaları: Yazma Tür ve Tekniklerini Tanıma ve ‘Sözlü İletişim Çalışmaları: Sözlü İletişim Tür ve Tekniklerini Tanıma’ aşamalarıyla gerçekleştirilir.

Biçimlendirici değerlendirilmede, öğrencilerin öğrendiklerini beceriye dönüştürme düzeyleri belirlenir. Bu değerlendirilme, öğretim süreci devam ederken ve ünite sonlarında yapılır. Elde edilen bilgilerden hareketle gerekirse ek öğretim uygulamaları planlanır. Süreç içinde yapılan bu değerlendirilme, öğrenme düzeyini artırıcı bir role sahiptir, not verme amaçlı kullanılmaz. Türk Dili ve Edebiyatı dersinde biçimlendirici değerlendirilme; ‘Metni Anlama ve Çözümleme’ ve ‘Eleştirel Okuma’ çalışmalarında sorular ve etkinliklerle; ‘Yazma Sürecini Uygulama’ ve ‘Sözlü İletişim Uygulamaları’ aşamasında öğrencilere yönelik geri bildirimler ve değerlendirilmelerle gerçekleştirilir.

Yazdıkları metinlerle ilgili geri bildirim verilmesi öğrencilerin yazma başarısını artırmada önemli bir etkidir. Yazma çalışmalarında geri bildirim verilirken aşağıdaki hususlara dikkat edilir:

- Yazma eğitiminde geri bildirim verilirken düşünce akışı, tutarlılığı, organizasyonu gibi metnin büyük yapısını ilgilendiren konulara öncelik verilir. Daha sonra anlatım bozuklukları, kelime tercihleri gibi hususlar ile yazım, noktalama, okunaklılık, sayfa yapısı gibi şekli unsurlara ilişkin düzeltmelere yönelik geri bildirimler verilir.

- Öğretmenin her öğrenciye ayrı ayrı geri bildirim vermesi mümkün olmayabilir. Bu durumda öğretmenin belirgin hataları içeren metinleri öğrencilerle birlikte değerlendirilerek geri bildirim vermesi öğrencilerin ortak hatalarını görmeleri açısından yararlı ve zaman kazandırıcı bir yöntemdir.

- Öğretmen, öğrencilere bir yazının nasıl değerlendirileceği hususunda bilgiler verir. Öğrenciler zaman zaman akran geri bildirimi yoluyla birbirlerinin metinlerini değerlendirir.

Düzyer belirleyici değerlendirilme ise, öğrencilerin dersle ilgili bilgi, beceri, tutum gibi özelliklere ne düzeyde sahip olduğunu ortaya koymak; bir anlamda başarı düzeylerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilir. Türk Dili ve Edebiyatı dersinde çok yönlü bilgi ve becerilerin kazandırılması, farklı ölçme ve değerlendirilme yöntemlerini bir arada kullanmayı gerekli kılmaktadır.

Programda ders işleme süreci; okuma, yazma ve sözlü iletişim başlıkları altında ilerlemektedir. Ölçme ve değerlendirilmede bu sürece dikkat edilmiş, her bir beceri alanı için farklı ölçme yöntemleri belirlenmiştir.

Metin Çözümleme Sürecinde Öğretmen ve Öğrencilerin Konumları

Öğretmenlik, öğrencilere kuru bilgileri aktarma ve bu bilgileri onlara ezberletme işi değildir. Öğrencilere, bilgiye ulaşma yollarını göstermek ve edinilen bilgileri kendi hayatlarını kolaylaştıracak şekilde kullanmalarının yollarını göstermek öğretmenlerin başta gelen görevidir (Göçer, 2008, s. 6).

Öğretmen, öğrencilerini dilsel, zihinsel, duygusal ve sosyal açıdan donanımlı yetiştirmeyi hedefleyen kişidir. Bu amacına ulaşabilmesi için öğreşme ve öğrenme etkinlikleri tasarlayıp gerçekleştirirken öğrencileri merkezde tutmayı hedefleyen bir anlayışa ve yeterliğe sahiptir. Bir başka ifade ile mesleğini amaç ve anlamına uygun, istenilen bir şekilde yürütmek isteyen bir öğretmenin bazı nitelik ve yeterliklere sahip olması gerekir.

Yeterlik, ‘belli bir iş ya da mesleğe karşı anıklık, kifayet, ehliyet (Öncül, 2000: 1192)’; öğretmenlik rollerini gerçekleştirmek için gereken bilgi, birikim ve becerilere sahip olma şeklinde açıklanabilir. Şişman (2006), yeterlik kavramını ‘Meslekî yönden, bir mesleğin başarılı biçimde yerine getirilebilmesi için sahip olunması gereken özellikleri (bilgi, beceri ve tutumlar) ifade eder (s. 219)’ şeklinde açıklamaktadır. Öğretmenliğin gerektirdiği görev ve sorumlulukları yerine getirebilmek için sahip olunması gereken bilgi, beceri ve tutumlar vurgulanır. Öğretmen öz-yeterliği, öğretmen etkililiği ya da başarılı öğretim ile ilişkili bir kavramdır. Öğretmen öz yeterliği bir öğretmenin ‘görevlerimi yerine getirmek için gerekli düşünceleri ve eylemleri planlayıp uygulayabilir miyim?’ sorusuna verdiği cevaptır (Goddard, Hoy ve Woolfolk-Hoy, 2000, 2004, akt. Üstüner vd., 2009: 2-3)’.

Öğrenciler, öğretmenlerin koordinatörlüğünde hareket ederek eğitim etkinliklerinin etkin birer üyesi olarak öğrenme sürecinde yer alırlar. Böyle olduğu zaman gerçekleştirilen eğitim etkinliklerinin amaca hizmet ettiğinden söz edilebilir. Öğrencilerin eğitim ortamlarının aktif bir üyesi olmasında yine eğitimin lideri olan öğretmenin yaklaşım tarzı, pedagojik yeterliği ve kendi rollerinin bilincinde olması etkilidir. Ayrıca, öğrencilerin Türk Dili ve Edebiyatı dersinde buldukları sınıf düzeyine uygun yeterliklere ve bu dil becerilerine yönelik kazanımlara sahip olmasında öğretmenin metin çözümleme sürecinde takip ettiği yaklaşım, yöntem ve tekniklerin önemi büyüktür. Freeman ve Anderson’a göre, yöntem bilgisi, öğretim bilgisinin temel kısmıdır. Öğretmenler uygulamalara onunla katılırlar. Yöntem bilgisi öğretmenin tekniklerle ilgili birikiminin artmasına yardım eder. Yöntemler, öğretmenlerin eylemlerinin altında yatan düşünceyi bilinçli farkındalık durumuna getirmelerine yardım etmelerine hizmet eder (2014 s. XIX-XX). Bu konuda Çetin (2015) de şunları belirtmektedir: ‘Öğretmen hangi yöntemi uygulayacağını, hangi teknikleri kullanacağını şartlara göre belirlemek zorundadır. Bu açıdan öğretmenin dikkat etmesi gereken en önemli konu; öğrencinin eleştirel düşünceye sahip, sosyalleşmesine katkı sağlayacak edindiği bilgileri kalıcı hâle getirip davranışa dönüştürecek, bağımsız karar

verme yeteneği kazandıracak ve yaratıcı düşüncesi ön planda olacak biçimde strateji geliştirerek ona göre bir yol izlemesi gerektiğidir. Türk Edebiyatı, Dil ve Anlatım derslerinde sık kullanılan yöntem ve teknikler; grup çalışması, anlatım/takrir, soru-cevap, gözlem ve inceleme, oyunlaştırma, tümevarım, tüm dengelim, analiz, buldurma, sentez olarak sayılabilir (s. 81-82)'. Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde metin çözümleme etkinlikleri sürecinde öğretmenler, buluş yoluyla öğretim stratejisi, tümevarım yöntemi, tartışma yöntemi ve soru-cevap tekniği öncelikle ve özellikle takip edebilecekleri yaklaşıma sahip olmalıdırlar.

Sınıf içinde izlenen tümevarım yöntemi (parçadan bütüne yaklaşımı), öğrenci katılımını artırmaktadır. Öğrenciler, daha küçük dilsel birimlerden hareketle soyutlama yaparak bilgiye ve genel yargıya kendileri ulaşmaktadırlar. Böylece okuma sürecinde daha etkin olmaktadır (Kuzu 2004: 73). Kana'ya (2014) göre, öğrencilerin nitelikli sorular sormalarına yönelik uygulamaların yaygınlaştırılması derslerin verimliliğini arttırabilir. Derste tartışma sürecinin yaşanması, öğrencilerin derslere olan ilgisini arttırdığından dolayı derslerde öğrencilerin düşüncelerini ifade edebilecekleri tartışma ortamları oluşturulabilir (s. 123).

5.2. Tartışma ve Sonuç

Çalışmada geleneksel ve çağdaş anlayışla yürütülen edebiyat derslerinin ders işleyiş süreçleri; öğrenci yeterlikleri, eğitim kazanımları ve eğitsel değerler açısından karşılaştırması yapılarak ülkemizdeki edebiyat eğitiminin görünümü ortaya konulmaya çalışılmıştır.

'Yazın terimi, düşünce, duygu ve imgelerin söz ya da yazı ile güzel, etkili anlatılması sanatını bildirir. Yazın, yazmak sonucu doğmuş ürün, yazılmış şey, edebiyat demektir. Yazın, resim ve başka güzel sanatlar gibi doğayı ve insanı olduğu gibi değil, yorumlayarak anlatır. Bu yönüyle yazınsal yapıt, hangi konuyu ele alırsa alsın, onun üzerinde insanın düşüncesini, duygusunu (beğeni, korku, sevgi...) anlatır. Başka bir deyişle insanın tepkisini yansıtır, özünde insan vardır (Göğüş, 1978: 85-86)'. Çözümlenen metinler insan odaklı olduğuna göre, metin çözümleme sürecinde öğrencilerin kendilerini birer özne olarak düşünerek derse katılmaları, metin üzerinden tartışma yapmaları, görüş belirtmeleri de daha kolay olacaktır. Metnin kahramanı yerine kendisini koyan öğrenciler olaya bakış açısını, tepkisini, beğenisini, isteğini, tasarısını, yaşantılarını, duygu ve düşüncelerini rahatlıkla ortaya koyabileceklerdir. Burada önemli olan, öğretmenlerin, derslerini öğrenci merkezli tasarlayıp uygulamayı amaçlamalarıdır.

2006 yılında yapılan değişikliklerle Türkçenin eğitimi sürecinde tümleşik dört temel dil becerisinin öğretimi (kazandırılması ve geliştirilmesi) ön plana çıkarılmıştır. 'Okuma-dinleme-konuşma-yazmadan oluşan bu dört

temel dil becerisinin geliştirilmesine yönelik yaklaşımlar metin bilgisi öğretiminin önemini artırmıştır (Aylanç, 2012: 337). Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi derslerinde metin çözümlenmeleri çerçevesinde dil becerilerinin etkin kullanımına katkı verecek üst düzey bilişsel, duyuşsal ve sosyal becerilerin kullanıldığı bir eğitim süreci gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Öğrenme sürecinde gerçekleştirilecek etkinliklerle tümleşik temel dil becerilerinin öğretiminde okuma, yazma ve sözlü iletişim Türk Dili ve Edebiyatı dersi öğretim programında ön plana çıkarılmıştır.

Türk Dili ve Edebiyatı öğretim programında dersi amaçlarına yönelik şu ifadeler yer almaktadır: ‘Edebî metinler aracılığıyla Türk kültürünü ve Türkçenin inceliklerini keşfetmeleri; Türkçeyi özenli ve bilinçli biçimde kullanmaları; Türk edebiyatının tarih içinde gösterdiği değişim ve gelişimi seçkin örnekler üzerinden tanımaları; Türk ve dünya edebiyatına ait eserler aracılığıyla millî, manevi, ahlâki, kültürel ve evrensel değerleri tanımaları ve benimsemeleri, farklı dönemlerinde yazılmış önemli eserleri yapı, tür, dil, içerik, bakış açısı gibi yönlerden değerlendirerek estetik zevk düzeylerini geliştirmeleri; metinler aracılığıyla okuduğunu anlama ve eleştirel okuma becerilerini geliştirmeleri ve okuma alışkanlığı kazanmaları; duygu, düşünce ve hayallerini yazılı ve sözlü anlatım yoluyla doğru ve etkili biçimde ifade etme becerilerini geliştirmeleri ve yazma alışkanlığı kazanmaları amaçlanmaktadır (MEB, 2015: 3)’.

Bir öğretim programında ne kadar önemli amaçlar sıralanırsa sıralansın öğrencilerin amaçlar doğrultusunda kazanımlara sahip olmasında öğrenme sürecinin en önemli ögesi durumundaki öğretmenin uygulamaları belirleyici olacaktır. Öğretmenin uygulamalarındaki başarısı ise derslerini tasarlayıp gerçekleştirirken amacı, takip ettiği yaklaşım, uygulamaya koyduğu yöntem ve tekniklere bağlıdır. Göçer (2014_b), eğitimde belirlenen amaçlara ulaşmada kullanılan yöntem ve tekniklerin belirleyiciliği yanında şunların da önemli olduğunu belirtmektedir: Öğretmenler eğitim ve öğrenme sürecini biçimlendirip yön verirken ne programı harfi harfine uygulama anlayışıyla hareket etmeli ne de öğretimin disiplinini bozacak oranda informal kaynaklara göre hareket etmelidir. Öğretmen, süreçte öğrenen özellikleri, konunun içeriği, aile ilgisi, okul ve çevre imkânları gibi değişkenleri göz önünde bulundurarak öğrenme sürecini biçimlendirip yön vermelidir (s. 172).

Öğretim programında sıralanan bu oldukça önemli amaçların birer kazanım olarak öğrencilerin bilgi, beceri, tutum, davranış ve yaşantılarında gözlemlenebilmesi, öğretmenlerin öğrenme süreçlerinde takip ettiği yaklaşım, yöntem ve tekniklerle doğrudan ilgilidir. Alman edebiyat bilimci Baumgärtner’in tezleri ışığında Türkiye’deki edebiyat eğitimi eleştirel bir gözle değerlendiren Dilidüzgün (2004) bu konuda şu tespitlerini sıralamaktadır:

Herkes eğitimdeki ezbercilikten şikâyet etmektedir. Baumgärtner de kitabın (metnin) sanatsal ve estetik yanını görmezlikten gelerek öğretmenin söylediği anlamları öğrencilerin ezberlemesini eleştirmektedir. Bu durumu ülkemizdeki yazın eğitiminde de sıklıkla görüyoruz. Kitabın ne anlattığı, yani yazarın ilgili yapıyla anlattığı şey ya öğretmen ya da ders/yardımcı ders kitabında yazdığından, derslerde yapının kendisi üzerine canlı ve öğrencilerin alımlamalarını ortaya koyacak çalışmalar yapılmadığından, ister istemez yapıt adı, dönem özellikleri gibi şeyler ezberletilmektedir. Böylece yazın kitabı sıradan bir metne dönüşmekte, kitabın estetik yanı ölmekte ve bunları okumanın zevk veren değil, not alma kaygısıyla ezberlenmesi ve zorla öğrenilmesi gereken birer nesneye dönüşmektedir. Yazın metninin çokanlamlılığı, yazın eğitimi dersleri için karmaşa yaratan bir durum değil, yararlanılması gereken bir özelliktir. Türkiye'deki edebiyat derslerinde ezbercilik, derste sıkılma, öğretmenin söylediklerinin önemli olduğu vurgusu yerine, öğrencilerin etkinliklerde tartışmalara katılma, yorum yapma, çıkarımlarda bulunma gibi beceriler sergilemelerinin önemli olduğu ön planda tutulmalıdır. Yöntem sorunu bu alanda yeterli verimin alınmasını engellemektedir. Çünkü metinler üzerinde yapılan çalışmalarda bir eleştirinin, bir yorumun ortaya konulması gerekirken, eleştirel düşüncenin canlandırılması bir yana, yazın eğitimimiz henüz ezberciliği aşamamıştır. Oysa akılcı, işlevsel bir anlayışla gerçekleştirilecek yazın eğitimi ile okuma zevki ve alışkanlığı, edebiyat duyarlılığı, bilgi birikimi, yazınsal metin çerçevesinde yapılan düşünce antrenmanı ile daha sağlıklı düşünebilme (yeteneği) kazanılacaktır (s. 35-38).

Bir metin çözümleme etkinliği olarak edebiyat eğitimi, merkezinde edebî metin bulunan bir metin işleme yaklaşımıdır. Bu yaklaşıma göre metinden soyutlanmış bir edebiyat eğitimini bir çeşit edebiyat tarihi, edebiyat sosyolojisi, edebî biyografi veya edebiyat kuramı öğretiminden başka bir şey olmayacaktır (Çetişli, 2011, akt. Solak, 2014: 92). Edebiyat eğitimi, bazı temel edebiyat bilgilerinin kazandırılması yanında, öğrencileri özgün edebiyat metinleriyle tanıştırmak, bu şekilde onlarda edebiyat sevgisinin ve zevkinin uyanmasını sağlamaktır. Bu anlamda 'metin okuma' sevgisi, alışkanlığı ve zevki kazandırılırken bir yandan da insanlığın önemli yapıtlarıyla buluşturulmuş olur. Bütün bunlar, öğrencide yalnız bir metin okuma zevki ve edebiyat sevgisi kazandırmakla kalmaz, duygu ve düşüncelerini ifade etmede sözlü ve yazılı anlatımın gelişmesini de sağlayarak ona 'üretme', bir sanat eseri oluşturma sevincini ve heyecanını da kazandırır (Taşdelen, 2006: 51).

Metin çözümleme süreci öğrencilerin aktif katılımlarıyla ve onların çok yönlü gelişimlerini hedefleyen bir yöntemle ilerletildiğinde, okunan metin aracılığıyla öğrenciler bilgi, beceri, tutum ve anlayış kazanmaları mümkün olabilmektedir. Öğrenme sürecinde öğrencileri merkezde tutarak yöntemi buna göre seçmek ve süreçte öğrenci etkililiğini sağlayabilecek bir ortam

tasarlamak gerekir. Öğrenci merkezli eğitim süreçlerinde öğrenciler tartışma içine çekilecek, soru sorup sorulan sorulara özüksedikleri metin üzerinden cevap verebilecektir. Bu şekilde ilerleyen bir metin çözümleme sürecinde öğrenciler yazarın ne demek istediği dayatmasına cevap vermekten öte kendilerinin bir okur olarak ne anladıklarını ortaya koyma fırsatı yakalamış olacaklardır. Dahası, özüksedikleri metinden alımlamalarını, yaptıkları çıkarımları ve kurdukları özgün anlamları ifade etme şansını da yakalamış olacaklardır. Öğrencilerin aktif olduğu bir öğrenme ortamında gerçekleştirilen metin çözümlenmeleri süreci, öğretmenin, istenmeyen öğrenci davranışlarıyla karşılaşmasını önlediği gibi, hedef kitesinin buldukları sınıf düzeyine uygun donanım kazanmasını da sağlamış olacaktır.

Liselerde verilen Türk Dili ve Edebiyatı eğitimi kapsamında edebî değer taşıyan metinlerin incelenmesi, araştırılması ve değerlendirilmesi çalışmaları ile öğrencilerin dil, edebiyat, sanat ve estetik açıdan gelişmelerine ortam oluşturulmaktadır. Bu açıdan düşünüldüğünde verilen Türk Dili ve Edebiyatı eğitiminde derslerin işlenmesinin önemi daha da iyi anlaşılabilir. Metin aracılığı ile gerçekleştirilen edebiyat eğitiminde metin seçimi gibi metin çözümlenmeleri de önemlidir (Göçer, 2014_a, s. 183).

‘Metin tahlili (çözümlemesi), herhangi bir edebî eserin, bütünlüğü içinde, ama o bütünü oluşturan her türlü unsurun (mânâ, yapı, dil, üslup vb.) en ince ayrıntılarına varıncaya kadar belli bir metoda bağlı olarak ele alınıp incelenmesi, değerlendirilmesi ve yorumlanmasıdır. Edebiyat eğitimi, ne tamamıyla metotsuz, pedagojik kurallardan uzak, keyfî ve rastgele bir öğretim faaliyeti ne büsbütün soyut birtakım bilgilerin ezberletilmesi ne de sadece ahlak, tarih, sosyoloji ve dil dersidir (Çeşitli, 2006: 81-83)’.

Bir metni anlama ve çözümlemenin ilk basamaklarından biri metnin ait olduğu türü belirlemektir. Çünkü metin türleri, edebî geleneği nesilden nesile taşıyan, okur ve yazar arasında ortak beklentiler oluşturan formlardır. Metnin dili, muhtevası, yapısı, kompozisyonu büyük oranda metin türüne göre şekillenir. Örneğin bir göç olayı romanda farklı, haber metninde farklı bir yapıda sunulur. Metin türleri edebî gelenekteki değişimi değerlendirmek açısından önemlidir. Çünkü metin türü, hem kendine uymaya zorlayan hem de yeri geldiğinde yazar tarafından yeni bir düzenlemeye tabi tutulan estetik bir formdur. Yani metin türü yazarın gelenekten aldığı, fakat her seferinde yeniden kurguladığı bir yapıdır. Bu açıdan metin inceleme ve çözümlemeyi esas alan bir öğretim programının ‘tür merkezli’ olması doğal bir sonuçtur. Tür merkezli edebiyat eğitimi, her türün kendine özgü niteliklerinin kolayca tespit edilmesini ve edebiyat incelemelerinde edebiyat dışı unsurlar yerine edebiyat estetiğini merkeze yerleştirmeyi sağlar (MEB, 2015: 1-2).

5.3. Öneriler

Türk Dili ve Edebiyatı derslerinde öğrencilere buldukları sınıf düzeyine uygun kazanımlara sahip olmaları için;

Metin temelli dil ve edebiyat eğitimi yaklaşımıyla hareket edilmelidir.

Metin çözümleme süreci öğrenci merkezli eğitim ortamlarında yürütülmelidir.

Metin çözümleme sürecinde verilecek dil ve edebiyat eğitiminin istenilen bir şekilde yürütülmesi ve beklenen sonuca ulaşılabilmesi için; buluş yoluyla öğretim stratejisi, sezdirme, tümevarım yöntemi, tartışma yöntemi ve soru-cevap tekniği öncelikle ve özellikle uygulanmalıdır.

Sürece (tartışmalara katılma, kişisel görüş ve önerilerini belirtme, soru sorma, sorulan sorulara cevap verme vb.) aktif bir şekilde katılarak yaratıcı düşünceler ortaya koyan öğrencilerin becerilerinin gelişmesi, öğrenmelerinin kalıcılığının sağlanması için metin çözümleme sürecinin sonunda yeniden yaratım çalışmaları yaptırılmalıdır. Bu şekilde öğrenciler özgün görüşlerini etkili bir şekilde ortaya koyma, öğrendikleri bilgileri beceriye dönüştürme, en önemlisi de verimli geçen okuma-düşünme-üretme döngüsü içinde okuma ve yazmayı yaşam biçimine dönüştürerek edebiyat zevkini tadacak, edebiyat sevgisi kazanmış olacaklardır. Edebiyat eğitiminin başta gelen amacı da bu olmalıdır.

Kaynakça

Aylanç, M. 2012. Türkçe Öğretmeni Adaylarının Özel Öğretim Yöntemleri Dersi Uygulamalarında Karşılaştıkları Sorunlar: Bilgilendirici ve Öğretici Metinler Örneği. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 31, 333-350.

Bursalıoğlu, Z. 1994. *Okul Yönetiminde Yeni Yapı ve Davranış*, Pegem Yayınları, Ankara, 9. Baskı.

Çetin, İ. 2015. Öğretim Yöntem ve Teknikleri (ss. 81-94), *Dili ve Edebiyat Öğretim Yöntemleri* (Ed. İsmet Çetin), Millî Eğitimi Bakanlığı Yayınları, İstanbul.

Çetişli, İ. 2006. Edebiyat Eğitiminde Edebî Metnin Yeri ve Anlamı, *Millî Eğitim*, 169, 75-84.

Dilidüzgün, S. 2004. *İletişim Odaklı Türkçe Derslerinde Çocuk Kitapları*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.

Dilidüzgün, Ş. 2014. *Metindilbilim ve Türkçe Öğretimi*, Morpa Kültür Yayınları, İstanbul.

Freeman, Diana L. ve Anderson, M. 2015. *Dil Öğretiminde Teknik ve İlkeler* (Çev. Mehrali Calp), Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Yayınları (3. Baskı), Ankara.

Göçer, Ali. 2008. Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Türkçe Öğretimi Bakımından Öğretmenlik Mesleğine Hazır Bulunuşluk Düzeyleri (Niğde Üniversitesi Örneği). *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 33(358), 5-13.

Göçer, A. 2014_a. Türk Dili ve Edebiyatı Öğretiminde Ölçme ve Değerlendirme (ss. 183-227), *Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi* (Pedagojik Formasyon Öğrencileri İçin; Editörler: M. D. Erdem ve A. Akkaya). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Göçer, A. 2014_b. Öğretmen Roller, Öğrenci Etkililiği ve Eğitim Kazanımları Bakımından Türkçe Dersi Metin İşleme Süreci. *Millî Eğitim*, 204, 167-198.

Göçer, A. 2015. Türk Dili ve Edebiyatı Eğitiminde Ölçme ve Değerlendirme Uygulamalarına Genel Bir Bakış. *EKU - Eğitimde Kuram ve Uygulama Dergisi*, 11(3), 787-815.

Göğüş, B. 1978. *Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi*, Kadioğlu Matbaası, Ankara.

Günday, R. 2012. *Edebî Metinlerin İncelenmesi ve Öğretimi*, Elhan Kitap Yayın Dağıtım, Ankara.

Kana, F. 2014. Argümantasyona Dayalı Dil Öğrenme Yaklaşımının Türkçe Öğretmeni Adaylarının Özel Öğretim Yöntemleri Dersine Yönelik Tutumlarına Etkisi, *International Journal of Language Academy*, 2(1), 107-125.

Karakuş, İ. 2000. *Türkçe-Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi Öğretmen El Kitabı*, Sistem Ofset Yayınları, Ankara.

Kuzu, T. Sarar. 2004 Etkileşimsel Modele Uygun Okuma Öğretiminin Türkçe Bilgilendirici Metinleri Anlama Düzeyine Etkisi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 37(1), 55-77.

MEB. 2011_a. *Ortaöğretim Türk Edebiyatı Dersi 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar Öğretim Programı*, Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara.

MEB. 2011_b. *Dil ve Anlatım Dersi 9, 10, 11 ve 12. Sınıflar Öğretim Programı*, Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara.

MEB. 2015. *Ortaöğretim Türk Dili ve Edebiyatı Dersi (9, 10, 11 ve 12. Sınıflar) Öğretim Programı*, Millî Eğitim Bakanlığı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları, Ankara.

- Öncül, R. 2000. *Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul.
- Polat, T. 2006. Okur Odaklı Bir Yaklaşımla Yazın Eğitimi, *Millî Eğitim*, 169, 18-24.
- Solak, Ö. 2014. *Edebiyat Biliminde Kuram ve Yöntem*, Nobel Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Soysal, M. O. 2004. *Türk Dili ve Edebiyatı ile Türkçe Öğretmeninin El Kitabı*, Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları, İstanbul, 3. Baskı.
- Şişman, M. 2006. *Eğitim Bilimine Giriş* Pegem Yayınları, Ankara, 2. Baskı.
- Taşdelen, V. 2006. Edebiyat Eğitimi: Hermeneutik Bir Yaklaşım, *Millî Eğitim*, 169, 42-56.
- Üstüner, M.; Demirtaş, H.; Cömert, M. ve Özer, N. 2009. Ortaöğretim Öğretmenlerinin Öz-Yeterlik Algıları, *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17, 1-16.